

En stræbsom kvinde i Alslev omkring år 1900.

I 1949 bad Nationalmuseet om at få indleveret skriftlige levnedbeskrivelser, og Anna Thøgersen, Alslev – i øvrigt første kvinde i Alslev-Hostrup Sogneråd – skrev og indsendte en skildring om hendes moders livsforløb på landet i Vestjylland

Min moder Mette Catrine blev født i Harreskov, Assing sogn den 19. august 1861. Hendes fader var Svend Christensen, og moderen var Ane Kirstine Miltersen fra Staby i Ringkøbing Amt. Da min mor var 4 år døde hendes mor, og faderen giftede sig igen efter et par års forløb.

Børn kom jo tidlig til at gøre gavn for føden dengang, mor var ude at tjene som 5-årig, hvor hun skulle holde opsyn med gæs ude på stubmarken, og da hun var 7 år passede hun 100 får på heden. Manden hun tjente hos havde selv 30 får, resten var naboernes, som manden fik betaling for at passe. Heden var stor, der var langt til naboens mark og i starten var det svært at holde styr på fårene.

Ude på heden boede et ægtepar, huset var gravet ned i jorden, så vinduerne stod i linie med jorden. De havde en ko, indgangen var fælles for begge parter. Når de skulle ned i huset, gik koen til den ene side og folkene til den anden. Der var kun en stue, bohavet bestod af et bord, hvis eneste ben var rammet ned i jorden, desuden en bæk, 2 stole, en dobbeltseng og en bilægger kakkellovn, måske snarere en pottkakkelov. Manden gik på arbejde på gårdene, og konen kaldte de "Mæt Prinds" for hendes far havde været stodderkonge, det vil sige han var lejet af sognet til at jage tiggere og andre ukvemsfolk ud af sognet, når de blev for talrige eller for frække. Mor gik sommetider derhen, og konen var god ved mor, hun gav hende gerne en rugmelskringle, men fortalte til gengæld mor så mange spøgelseshistorier, så hun næsten ikke turde være ene i mørke.

Der er få som mor, der kender hedens fugle, dyr og planter. Ræven så hun tit, den kunne godt gå mellem fårene uden at gøre dem noget. Derimod var mor ikke glad for den, fordi ræven tog æggene af hendes fuglereder og slikkede honningen hos humlebieerne, som mor ellers havde tiltænkt sig selv. Hugormene så hun dagligt, og hun morede sig med at få dem til at hugge i sin hyrdekæp indtil de ikke havde mere gift i sig, så krøb de væk i lyngen.

Når høsten var forbi, kom fårene hjem, og var de passet godt, kunne der fra naboerne godt vanke en lille drikkestilling.

De første 3 vintre tror jeg nok at mor passede sin skolegang fra hjemmet, hvis man kan kalde det skolegang. Der kom, hvad de kaldte en løbedegn en gang om ugen og samlede børnene i en stue til lidt undervisning. Mor lærte at skrive bogstaver og tal, ikke på en tavle, men med en pind i vådt sand.

Familien er på et eller andet tidspunkt flyttet til Brande-egnen. Om mor er flyttet med ved jeg ikke. Jeg mener ikke, at hun har været hjemme andet end på besøg, siden hun var 10 år, men var i huset ved en mand, der hed Ot Egbjerg. Der tror jeg, hun havde det godt – efter den tid da – Der var selvfølgelig nok at bestille, hun har aldrig kendt til leg som barn, det var kun arbejde og atter arbejde.

Der hos Ot Egbjerg var to af døtrene hjemme, den ene vævede, og den anden syede konehuer. Af hende, der vævede, fik mor lidt garnrester, som hun så lærte sig selv at strikke med.

Mor blev konfirmeret fra dette hjem. Hun syntes jo det var en stor højtidsdag, og hun tænkte på, hvad mon de nu skulle have at spise på sådan en festdag. Suppe måske? Men de var alle sammen med til kirke, det var jo lidt underlig, hvem passede så suppen? Men det kunne jo være den var kogt

En stræbsom kvinde i Alslev omkring år 1900.

dagen i forvejen. Da de så kom hjem stod middagen på kogt mælk og bygmelsboller – det har nok virket lidt afsvulende på den lille konfirmand.

Efter konfirmationen har mor sikkert skiftet plads. Hun har tjent flere steder på Brande-egnen, og mor arbejdede også med at sprede møg og mergel, ja endog stået i mergelgraven på lad – det vil sige stå på en afsats. Hvis mergelgraven var så dyb, at det ikke kunne smides op på brinken, så blev der afsat en bænk – kaldet lad. Der stod mor så og smed merglen helt op på brinken, hvorfra det så blev læsset på trillebør og kørt i stak. Merglen lå så vinteren over for som om foråret at blive kørt ud på marken og nedpløjet.

Mange steder måtte pigerne ikke sidde ned ved bordet, når der spistes, men skulle stå op. Mor satte sig og blev drillet derfor, men forsvarede sig med, at når hun stod i mergelgraven sammen med karlene, måtte hun vel også sidde ned at spise lige så godt som dem.

Nu skulle man jo tro, at mor var stor og kraftig, men det var hun ikke – tværtimod – hun var lille og brugte nr. 35 i træsko, men hun må have haft jævn gode kræfter. Hun sled, og hun sparede. Hendes mål var at blive lige så pæn i tøjet, som de andre unge fra mere velstillede hjem.

Omkring 1883 får hun plads i Hejnsvig, hendes søster havde haft pladsen før hende. Det var hos en gammel mand, han var sognefoged og havde for en del år siden mistet sin kone. Han havde en lille ejendom. Mor skulle bestyre huset og hjælpe ved alt arbejde. Der havde hun det godt, og hun sagde altid senere, at ”jeg priser mig lykkelig, at jeg flyttede min træsko fra Brande Sogn”

Hun var engang imellem hjemme og besøge sin far og stedmor. Det var en tur på 35 kilometer hver vej, som blev tilbagelagt til fods og med træsko på fødderne.

I Hejnsvig var hun kun et år. Hun kunne ikke rigtig finde sig i så lidt, så hun tog plads i Starup - også ved sognefogden, han hed Niels Kristensen. Der var hun i 3 år, og Niels Kristensen og hans kone Karen holdt hendes bryllup. Det var nok den bedste plads mor har haft. Niels og Karen var ældre folk, og der var ingen børn i ægteskabet. Konen var ikke så stærk af helbred, så mor måtte under hendes vejledning stå for madlavningen, hvad hun sikkert ikke havde haft meget at gøre med før

Gården var stor - ca. 400 tdr. land, hvoraf meget var hede. Niels kendte næppe skellet derude i heden. Af tjenestefolk var der foruden mor 2 karle, og her gik arbejdet med godt humør. Især mindes mor ”engsletten”. Der var langt til engen, så det var altid en heldagstur, så der skulle mad med til hele dagen. Der blev kogt grød, gryden blev pakket godt ned i en kurv med hø omkring, og oven på grøden blev der lagt en æggeflæskekage, et rent klæde blev bredt ud over gryden. Låg på og så hø øverst. Hjemturen foregik gerne ud på aftenen og Niels var selv med. Han havde en god sangstemme og kunne alle de gamle viser udenad, så det blev aldrig kedelig på den måde.

Min far kom også til at tjene ved Niels Kristensen i 2 år. Medens de tjente der, var Niels så uheldig at brække det ene ben. Han blev lagt i bunden af kassevognen på et godt lag halm, og så kørt far ham fra Starup til Vamdrup, en vejlængde på ca. 50 km.

Der i Vamdrup boede en mand, der hed Poulsen. Han var vidt berømt. Han var ikke uddannet som læge, men havde i hænderne den evne, at han kunne mærke, når bruddet på lemmerne var rigtig sat sammen. Der var ikke noget, der hed bedøvelse. Jeg tror han blev dernede i 3 uger, så hentede far ham igen.

Far og mor var i løbet af de 2 år blevet enige om at følges ad gennem livet, og det var en lykkelig beslutning for dem begge. Den 27. november 1888 holdt Niels og Karen bryllup for deres karl og pige. Far hed Hans Christian Hansen og var fra Næsbjerg ved Varde, og nu skulle de to unge så

En stræbsom kvinde i Alslev omkring år 1900.

have deres eget hjem. Der blev købt en lille ejendom i Bilstoft, og hele herligheden bestod af et 5 fags hus og nogle få dyrkede agre, rest var hede.

Der begyndte så det slidsomme liv, som så mange før og siden har prøvet. Far gik ud i dagleje om vinteren for 25 øre om dagen for at tærskede med plejl. Besætningen bestod af 1 ko og 1 eller 2 grise. Trækkraft måtte far låne eller leje af gårdmændene, og det blev gerne om søndagen, det foregik. Når sæden var i jorden, arbejdede far i mergelgraven, og det gav 150 øre om dagen. Når høsten kom, høstede far med leen og mor bandt op. Når kornet var tjenlig, kørte mor det hjem på en trillebør.

Sådan gik 4 år, så kunne de sælge ejendommen og blive forpagter i Øse Præstegård. De var nu ejere af 3.000 kr. og blev i Øse i 11 år, men det var ikke gode år for dem. De mistede der 3 børn og mange køer døde af tuberkulose, så da de rejste derfra, var de 2.000 kr. fattigere.

Far vovede at købe en gård i Alslev mellem Varde og Hjerting til kr. 16.700. Han havde selv kun 1.000 kroner, men hans far hjalp ham, og d. 1. april 1903 flyttede vi ind. Jeg var dengang 6½ år gammel.

Gården, som han havde købt, var på 70 tdr. land ager og eng. Jorden var mager og udpint, men far og mor var vant til at arbejde, og nøjsomhed var også noget, der ikke var fremmed for dem. Far begyndte at mergle, og hentede det selv med hestevogn. I 1914 kom der en anden ordning. Der blev åbnet en stor mergelgrav i Torrup, og merglen blev herfra kørt ud ad tipvognsspor og ind på hver mands mark. Betalingen skulle så afdrages over en årrække.

Dengang i 1903 begyndte man også med at dyrke roer – det gjorde far også. Den første maskine, vi havde til det, skulle trækkes med håndkraft, og min bror og jeg blev så sat til at trække, og far styrede – Det kunne godt give trætte ben og arme. Senere fik vi en maskine, der kunne spændes bagefter den 2-furede plov, og siden kom så en maskine, der blevet trukket af en hest og såede 2 rækker ad gangen, og den kunne der også skrues renserekskaber på, så der kunne renses 2 rækker ad gangen.

Først kravlede man på sine knæ og lugede ukrudt og de overflødige roer bort, senere kom så roehakken, så kunne man stå op, og det var en stor lettelse.

I de første år blev kornet høstet med le, men jeg tror, det var i 1906, at han sammen med naboen købte en slåmaskine, der kunne slå høet i engen, og da der var 14 tdr. land eng, var det en stor lettelse. Når høsten kom, kunne der sættes høstredskaber på slåmaskinen, sådan gik det stadig fremad.

I 1908 fik vi tærskværk trukket af heste. I 1909 byggedes en ny stald med plads til 26 kreaturer, 5 heste – 3 arbejdsheste, 1 plag og 1 føl – Før havde der i stalden været plads til 16 kreaturer og 3 heste.

Vi var 5 søskende i hjemmet, og de skulle jo holdes pæne og rene i tøjet, men mors flittige hænder kunne få noget ud af ingenting, og der blev også råd til nye møbler, hvilket glædede mor meget.

I 1921 fik vi elektrisk lys og kraft, og i 1925 købte far en selvbinder, så nu gik høsten for alvor let.

Det var et ualmindeligt godt hjem for os børn, Far og mor vandt deres medmenneskers agtelse, og far blev valgt ind i sogneråd og menighedsråd.

Flid nøjsomhed og gudsfrygt sad i højsædet, og det var en veldrevet gård som min mand og jeg overtog i 1929. Far og mor byggede et dejligt hus ovre ved Varde-Hjerting Landevejen, nær Alslev by, men desværre blev det kun få år, de sammen kunne nyde alderdommen.

En stræbsom kvinde i Alslev omkring år 1900.

Mor døde i 1936. Far følte sig ene efter mors død, og da min ældste bror, som var rejst til Amerika i 1912, skrev til ham om at komme derover på besøg, tog han mod indbydelsen og rejste sammen med en svoger over Dammen for at besøge deres børn. Far havde en søn og datter derovre, og svogeren havde 2 sønner og en datter, som også havde forladt deres fædreland for at forsøge lykken der.

Far døde i 1946, og vi børn mindes med taknemmelighed den kærlighed vort hjem gav os.

Anna Thøgersen, Alslev, Varde.

Det er en fascinerende fortælling Anna Thøgersen her viderebringer for eftertiden - i let omskrevet og forkortet form.

Det er en fortælling om dengang Danmark blev "moderne", og beretningen er fortalt til hende af hendes mor, medens de sammen med de øvrige piger sad ved håndarbejdet på gården i Alslev.

Over Mette Catrines tid ændres levevilkårene i Danmark markant. Bedre skoler, bedre kost, bedre boliger, bedre sundhed og mekaniseringen af landbruget tog fart.

Vi lever godt nok nu i en foranderlig tid, men det gjorde de sandelig også for 100 år siden.

Hans Ole Villadsen

tilknyttet Alslev Sognearkiv

foråret 2009

tekst til billede 1 Hans Chr. Hansen og Mette Catrine omkring 1905

tekst til billede 2 H.C. og MC om givet af nabobørn, tjenesteppige, Anna, Metha, Anton og tj.karl.